

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer
adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

L. W. G. BLOKHUIS — SCHIEDAM

Ezra de Schriftgeleerde

Ezra 7 : 6 en 10

Wat voor een man is de priester Ezra geweest, die in opdracht van de Perzische koning in Jeruzalem kwam opdagen? Wie was Ezra en wat wilde hij? Op deze vragen krijgen we antwoord in Ezra 7. Pas in het 7e hoofdstuk van het boek Ezra maken we kennis met de man Ezra.

Ezra trok op uit Babel. We kunnen vragen waarom een man als Ezra zo lang in Babel is gebleven, nadat zijn broeders naar Jeruzalem vertrokken waren. Maar u moet niet vergeten dat de terugkeer van de eerste groep Joden uit de ballingschap naar Jeruzalem plaats vond bijna 60 jaar voordat Ezra op het toneel verscheen. Zijn ouders zijn, net als heel veel Joden, in Babel gebleven. Misschien was Ezra nog een kind, maar waarschijnlijk was hij nog niet eens geboren toen de gemeente in Jeruzalem voor 't eerst na de ballingschap weer Paasfeest vierde.

Ezra was een Schriftgeleerde. Die titel droeg hij: Schriftgeleerde. En hij was bekwaam in de wet. Hij was de vertrouwensman van de Perzische koning en hij kreeg tot taak de gewoonte en de wet van de Judeeërs bekend te maken en uit te voeren. En hij was bekwaam in de wet van Mozes. De Joden zeggen, dat Ezra al de afschriften van de wet, die hij kon vinden, verzamelde en met elkaar vergeleek en ze uitgaf met alle profetische boeken en geschriften, die door Goddelijke ingeving tot stand gekomen waren.

Die wet heeft Ezra niet zelf geschreven. Die wet was in zijn dagen al oud.

In de dagen van koning Josia, lang vóór de ballingschap, vond de priester Hilkia het boek van de wet des HEREN, gegeven door Mozes. Letterlijk vertaald zegt II Kronieken 34 : 14 „het wetboek van Jahwèh van de hand van Mozes.”

Die wet, die thora, dat onderwijs is een weldaad die God aan zijn volk bewezen heeft.

Hoe had Israël op die weldaad gereageerd?

Met zwaar zondigen tegen de HERE en zijn geboden.

Maar de HERE wil zijn volk niet eindeloos kastijden.

Na het oordeel van de ballingschap keerde een overblijfsel terug.

En na vele jaren geeft de HERE aan dat volk een man, bekwaam in zijn wet.

Daar de hand van de HERE zijn God over hem was, had de koning aan Ezra alles gegeven wat hij verlangd had. Achter de menselijke overleggingen, achter de welwillendheid van koning Arthasasta werkt de hand van de HERE. Dat is in heel dit boek op te merken. Zestig jaar eerder bouwden de oudsten der Judeeërs voorspoedig voort tijdens het profeteren van de profeet Haggai en van Zacharia, de zoon van Iddo; zij voltooiden de bouw volgens het gebod van de God van Israël en volgens het bevel van Kores, Darius en Arthasasta, koningen van Perzië. Achter het bevel van de machtige koningen staat het gebod van Israëls grote God. De HERE had het hart van die koningen tot de teruggekeerde Israëlieten gewend om hen te steunen bij de arbeid aan het huis van God, de God van Israël.

En wat heeft, zestig jaar later, koning Arthasasta bewogen om aan Ezra grote volmachten in Juda te geven? Het was in het belang van het rijk, dat er in Juda geleefd werd naar de wet van Mozes. Een volk dat leeft naar het Woord van God eert de overheid. Dat zal Ezra wel tot de koning gezegd hebben. Als de gemeente leeft naar de wet van Mozes zal het in Juda rustig blijven.

In ieder geval heeft de koning aan Ezra gegeven wat hij verlangde. Hij gaf hem vergunning naar Jeruzalem te gaan en hij verleende hem bijzondere volmacht. Ezra kreeg alles wat hij verlangd had.

Met een hele karavaan trok Ezra van

Babel naar Jeruzalem en na vier maanden kwam hij daar aan, omdat de goede hand van zijn God over hem was, want Ezra had zijn hart er op gezet om de wet des HEREN te onderzoeken en haar te volbrengen en om in Israël inzetting en verordening te onderwijzen.

Dat was Ezra's levenswerk. Daar had hij zijn hart op gezet. Dat is een prachtige uitdrukking. Ezra had er zijn hart op gezet om de wet des HEREN te onderzoeken en haar te volbrengen. In Nehemia 8 wordt verteld hoe men de Schriftgeleerde Ezra verzocht het boek der wet van Mozes, die de HERE aan Israël gegeven had, te halen. Toen ging Ezra op een houten verhoging staan en hij las uit het welboek voor op het plein vóór de Waterpoort, van dat het licht werd tot de namiddag. Ezra onderzocht niet alleen voor zichzelf de wet van de HERE, maar hij onderwees daaruit ook Israël, het volk van God. Maar om anderen te kunnen onderwijzen moet je eerst zelf onderwezen zijn. Daarom zag Ezra het als zijn eerste taak de wet van de HERE te onderzoeken. Daar zette hij zijn hart op. Het onderzoeken van de Heilige Schriften was zijn lust en zijn leven. Ezra zou de dichter kunnen zijn van Psalm 119. Die dichter bad: Neem het Woord der waarheid niet geheel van mijn mond, want uw verordeningen verbeid ik, opdat ik uw wet bestendig onderhoude, voor altoos en immer. Dan zal ik wandelen op ruimer baan, want ik zoek uw bevelen.

Als we het Woord van de HERE onderhouden staan we in de echte vrijheid. Vrijheid is niet dat we maar kunnen doen waar ons hart zin in heeft. Vrijheid is dat we ongehinderd en ongestoord de HERE kunnen dienen.

Ezra had zijn hart er op gezet de wet van de HERE te onderzoeken en te volbrengen. Hij gaf het goede voorbeeld. Leringen wekken, voorbeelden trekken.

Ezra had z'n hart er ook op gezet om in Israël inzetting en verordening te onderwijzen. Uit Nehemia 8 kunnen we leren hoe Ezra en zijn medewerkers onderwijs gaven. Ze lazen uit het boek, uit de wet van God, duidelijk voor en gaven uitlegging, zodat men het voorgelezene begreep. Ezra onderwees in Israël inzetting en verordening. Inzettingen en veroordeningen, daar horen we in de Schrift vaak over. Ezra ging de Joden onderwijzen hoe ze in Juda zich naar de wet hadden te gedragen.

De Schrift onderzoeken, doen en onderwijzen.

Dat is nog altijd de taak voor iedere prediker.

Daar was Ezra helemaal van vervuld. Dat deed hij met hart en ziel.

Met het werk van Ezra de Schriftgeleerde begint een nieuwe tijd in de heilsgeschiedenis. Een tijd waarin geen profeten meer spreken. Het wordt nu de tijd van de Schriftgeleerden. De profeten kregen directe boodschappen uit de hemel. De Schriftgeleerden hadden de woorden van Mozes en de profeten, de woorden van God, in een boek. De woorden van Mozes en de profeten waren vastgelegd in heilige geschriften. De laatste profeet, Maleachi, heeft geroepen: Gedenkt de wet van Mozes, mijn knecht, die Ik hem op Horeb geboden heb voor gans Israël, inzettingen en verordeningen.

Later kwamen de apostolische geschriften er nog bij. — Maar heel de Schrift, Mozes, de profeten, de apostelen — het is ons alles toevertrouwd om daarbij te leven. Om daarin te onderzoeken. Om daarnaar te doen. En goede Schriftgeleerden blijven een taak houden. Het is jammer dat verklaarde vijanden van Christus en zijn Evangelie de naam Schriftgeleerden hebben gedragen. Een goed etiket op flessen met een slechte inhoud! Het is jammer dat ook in later tijden Bijbelonderzoekers de waarheid hebben tegengestaan. Maar goede Schriftgeleerden zijn een geschenk van God aan zijn volk. Christus zegt: Daarom is iedere Schriftgeleerde, die een discipel geworden is van het Koninkrijk der hemelen gelijk aan een heer des huizes, die uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen te voorschijn brengt.

De Heilige Schrift is voltooid. Er komen geen nieuwe openbaringen uit de hemel. De Heilige Geest heeft de apostelen geleid in de volle waarheid. Alles wat wij moeten weten om als Christenen te leven en in vrede te sterven is ons in de Heilige Schrift bekend gemaakt. Alles wat wij hebben te weten is in het geschreven Woord van God te vinden.

De Schriftgeleerden in de dagen van de Here Jezus waren Joodse theologen geworden die hun Joodse wetenschappelijke theologie aanzagen voor geloofskennis en daardoor de sleutel van deze kennis weggenomen hebben. Maar de Schrift kent gelukkig ook andere Schriftgeleerden, die discipelen van het Koninkrijk der hemelen

(vervolg op pag. 2 - 1e kol.)

KERKELIJK LEVEN!

Lezen

Voor de variatie heb ik tijdens de Kerstdagen een handjevol dag- en weekbladen doorgenomen. Van de Variant (wekelijks bijdrage van het Nederlands Dagblad via Saamhorig (maandblad tot samenbinding van Vrijgemaakt Gereformeerden) tot en met „ons eigen lijfblad” Opbouw (weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven). Ter verduidelijking en eventueel ter geruststelling: ik las en lees ook nog andere bladen op kerkelijk gebied.

Voor de variatie, schreef ik. Met name predikanten horen zichzelf zo vaak praten, dat het goed is als zij ook eens naar een ander (leren) luisteren.

Kan het niet rechtstreeks, zittend onder het gehoor van, dan maar via genoemde en ongenoemde bladen, zittend op een comfortabele zetel. Daarbij komt wel de vraag op, waarom kerkgebouwen een uitgesproken voorkeur hebben voor allesbehalve comfortabele zetels. Alleen al daardoor loop je het risico t.z.t. voor niet meer dan stoelen en banken te moeten preken. Het kan natuurlijk zijn, dat calvinistische soberheid dan wel gereformeerde zuinigheid hier een hartig woordje meesprekt. Eventueel (maar dat lijkt me al te oecumenisch) gepaard met de neiging tot een tikeltje onthechting — restant van het rijke roomse leven.

Bevoegdheid

Bleef de rooms-katholieke onthechting doorgaans beperkt tot het consumeren van vis op vrijdag, genoemde calvinistische zuinigheid heeft zich uit-

gebreid tot het opzeggen van abonnementen. Al weet ik dat veertig gulden per jaar voor sommigen (te) veel is, toch schat ik dat het aantal auto's onder ons (laat staan bromfietsen) groter is dan het bestand van abonnees van Opbouw of een ander kerkelijk blad.

Jammer, want al lezend ontdek je nog eens weer, hoeveel informatie je per week wordt geboden. Informatie van allerlei soort en richting. Niemand behoeft daar kopschuwen voor te worden. Bedenk eens: zoveel bezwaar als er bestaat tegen kerkelijke leiders, zoveel behoefte bestaat er, lijkt het, aan een leiding-gevend kerkelijk blad. Wat je de voordeur uitzet, haal je zo door de achterdeur naar binnen. Als we er nu eens van uitgingen, dat we geacht worden mondige mensen te zijn? Mondig in de zin van: staande in de vrijheid van Christus. En dus: zelf verantwoordelijk, bevoegd tot het nemen van beslissingen en het doen van een eigen keus. Natuurlijk met inachtneming van het bijbelse gegeven, dat we onze vrijheid niet mogen misbruiken. Maar dit laatste, bijbelse gegeven is toch niet bedoeld om ons alle vrijheid tegelijk weer te ontnemen?

Meningsvorming

De angst om in een en hetzelfde blad te worden geconfronteerd met uiteenlopende meningen, lijkt mij een vorm van onvolwassenheid. Bovendien staat de diep gewortelde neiging tot uniformiteit de beoogde wezenlijke uniformiteit in de weg. Nog daargelaten dat de lengte en breedte en hoogte en diepte van Gods geopenbaarde liefde alleen *samen met alle heiligen* is te vatten.

Wie zich over het een of het ander een mening wil vormen, is genoodzaakt van verschillende meningen kennis te nemen. Daarbij ga ik er al vanuit dat men zich een mening wil vormen. Dat vereist een zekere soepelheid en lenigheid van denken. Wie genoeg neemt met de gangbare mening en zich per traditie neerlegt bij de overlevering, kon wel eens eigen gemakzucht verraden. Het is ook gemakkelijk de platgetreden paadjes te gaan, die voeren naar de van te voren vaststaande conclusie. Omgekeerd vereist het inspanning nieuwe wegen te bannen, waarbij het risico een verkeerde weg in te slaan levensgroot is. Maar wie geen risico wil nemen en zich geen inspanning wenst te getroosten, komt wel tot de ontdekking (in het gunstigste geval) dat het leven hem voorbijgaat, dat hij achtergebleven is. Dat lijkt me met name voor het kerkelijke leven een hoogst ongezonde toestand. We moeten het aandurven risico's te nemen. Wie daar de moed

Mededeling van het Bestuur

Ds H. Smit is per 31 december 1977 afgetreden als lid van de redactie van Opbouw.

Een teveel omvattend takenpakket heeft hem ertoe gedwongen zichzelf een aantal beperkingen op te leggen en daarbij behoort — helaas — ook zijn werk voor Opbouw.

Ds Smit is in februari 1974 toegetreden tot de redactie en heeft dus gedurende 4 jaren een actief aandeel gehad in het vullen van de redactionele kolommen.

Wij kennen hem vooral als een van de vaste scribenten in de rubriek Kerkelijk Leven. In een periode waarin onze kerken vaak tastenderwijs op zoek waren naar hun eigen positie, zijn de artikelen van ds Smit vaak tot steun geweest in ons denken. Wij zijn ds Smit dankbaar voor alles wat hij voor Opbouw heeft gedaan.

Helemaal uit onze kring verdwijnt hij gelukkig niet. Op de komende Opbouw-jaarvergadering, welke gehouden zal worden op 18 maart 1978, zal hij één van de sprekers zijn.

Over de opvolging van ds Smit heeft het Bestuur nog geen beslissing genomen.

voor kan opbrengen verdient respect. Temeer omdat doorgaans verguizing zijn deel is. Ik voer geen pleidooi om alle wilde gedachten en ideeën maar aan het papier toe te vertrouwen. Maar wie zich weloverwogen ergens een mening over heeft gevormd, moet de kans krijgen die aan een breder publiek toe te vertrouwen. Dat is niet minder dan een eerbewijs aan de lezers: zij worden uitgenodigd mee te denken, deel te nemen aan de discussie. Zij worden hóóg aangeslagen!

Luisteren

Zoals gezegd (als u het nog weet): ik ontdekte nog eens weer hoeveel informatie per week wordt aangeboden. Zonder gevarieerde informatie is het onmogelijk, zich een eigen mening te vormen. Die variatie (in meningen en onderwerpen) is broodnodig. Eén van de bezwaren tegen het moderne onderwijssysteem is m.i., dat het zgn. keuzepakket steeds kleiner wordt naarmate je op school verder komt. Hoe breder de informatie, hoe meer verbanden je immers kunt leggen: de mogelijkheid tot associëren wordt er groter door en dat geeft de vindrijkheid grotere kansen. Het ongebruikt laten van onze fantasie is een (helaas te vaak voorkomend) verwaarlozen van een waardevol talent, ook op kerkelijk terrein.

Traditie kan een belemmering zijn voor onze fantasie. Wie alleen maar uit de overlevering leeft, behoeft zelf ook niet meer te denken. Maar daarom is het van levensbelang naar anderen te (leren) luisteren. Ook dat is een ontdekking wanneer je eens een aantal bladen doorleest: er wordt maar zelden echt geluisterd. Ieder houdt zijn eigen eindje vast en bijgevolg praat men langs elkaar heen. Men hoort bijv. een woord als „saamhorig” en geef daar zijn eigen interpretatie aan, ongeacht wat de ander nu eigenlijk bedoelde. Mensen die gewend zijn aan leiding, laten zich

daardoor gemakkelijk leiden. Vooral wanneer de geboden informatie verwerkt wordt tot een pakkende leus: een vereenvoudiging, die een wezenlijke discussie in de weg staat. Jarenlang deed bijv. onder ons de volgende redenering (een verkapt syllogisme) opgang: als Christus vandaag een brief zou schrijven aan de kerk te A, aan welke scriba zou die dan geadresseerd zijn? Het lag voor de hand, dat men antwoordde: aan de scriba van de Geref. kerk (vrijgem.) te A. Dat leek bijna een dwingende conclusie. Maar in feite was het een onjuiste redeneergang (een vals syllogisme). Want de vooronderstelling (nl. dat Christus vandaag een brief zou schrijven) is om te beginnen een onwerkelijkheid. Sterker nog: die brief — in de vorm van de H. Schrift — is allang geschreven en is rechtstreeks geadresseerd aan ieder die hem in handen krijgt. Of dat nu een vrijzinnige of een vrijgemaakte is.

Goed luisteren vereist veel inspanning. Bovendien moet het gepaard gaan met de wil de ander te begrijpen en hem te laten uitpraten. Zie ik het goed dan ontbreekt het vaak aan die wil en gaat men al te gemakkelijk uit van de juistheid van eigen standpunt. Terwijl de angst een geducht woordje meesprekt. De angst om te erkennen: ik heb ongelijk, en de angst om de platgetreden paadjes te verlaten.

Vandaar dat ik aan het begin van dit jaar maar begin met u te vragen: wilt u alstublieft goed luisteren, de ander uit laten praten, hem niet uw conclusies in de schoenen schuiven en niet direct in paniek raken als iemand eens iets beweert, dat afwijkt van de gangbare mening? Er zijn maar al te vaak mensen „lichtelijk veroordeeld” wegens „afwijking van de gangbare mening”. Kortom, ik voer een serieus pleidooi voor discussie die de opbouw van het gereformeerde leven bevordert en niet in de weg staan.

Vervolg van pag. 1

EZRA DE SCHRIFTGELEERDE

geworden zijn.

De beslissende vraag voor ieder mens is: Wat zegt de Schrift?

Christus zond zijn apostelen uit om de volken tot discipelen te maken, om te dopen en om te leren alles wat Hij geboden had te onderhouden. Zo is het Woord van God in de geschiedenis ook tot ons volk gekomen. En er is maar één goede weg voor iedere gedoopte. Eén weg voor ons allen. Het onderwijs — dat is de thora, de „wet” — het onderwijs van de Here zoeken en daarnaar leven en dat doorgeven aan onze kinderen en aan ieder die het horen wil. — En geen extra-openbaringen zoeken buiten het Woord van God om. En als we dat doen, mogen we vragen of Gods goede hand over ons zal zijn.

CREATIONISTEN

In een verslag over de grote debat-dag van de E.O., begin oktober '77, werd het dispuut weergegeven tussen Creationisten en Evolutionisten. De laatsten menen, dat heel de kosmos, zoals we die om ons heen zien, zichzelf heeft ontwikkeld als gevolg van toevallige gebeurtenissen. Consequent leert dan ook één van deze mensen, dat, wat wij de geestvermogens noemen, reeds in de eerste atomen moet zijn ingebouwd.

Gegeven dus de materie, is de ontwikkeling verder „vanzelf” gegaan. Daar heeft geen hogere macht de hand in gehad. Waarom zou die ontwikkeling dus niet nog verder gaan naar een heerlijker toekomst? Die ze niet zo erg vlug verwachten; want deze mensen stellen, dat onze kosmos, en daarin onze aarde, reeds een onnoemelijk aantal eeuwen met dat proces bezig is. Duizend jaren zijn daarin gewoonweg niets.

Een tweede groep, die evolutie aanvaardt, maar een tussenstandpunt inneemt, bleef 'n beetje in 't duister. Ze gelooft wel in evolutie, de ontwikkeling, waarin het hogere „stoelt” op de basis van het eerdere en lagere. Maar de overgangen zijn niet „van-zelf”. Daarin zien zij nu het scheppend leiden en ingrijpen van God. Doordat het die dag hoofdzakelijk over de feitelijkheden ging, moest dat standpunt wel op de achtergrond blijven.

De derde groep, kennelijk de meest gewaardeerde, bestaat dan uit de Creationisten. Die houden, op grond van de waarheid van de Schrift, vol, dat de wereld in zes gewone dagen door Gods machtig scheppingswoord is tot stand gekomen; dat volgens de Bijbelse gegevens onze aarde weliswaar ouder is dan de veertig eeuwen, waarover we vroeger zongen, maar toch wel met ongeveer tienduizend jaar redelijk goed gedateerd is.

—o—

Allemaal hebben we over deze dingen gelezen. Verbaasd over de gegevens, die men aanhaalt voor de ouderdom van de aarde; over de perioden in de levensmilieu's, die te onderscheiden zijn; over de zeer oude sporen van menselijk leven, gevonden zeer ver van de Bijbelse bodem van Eden. Aan de andere kant de dingen, die hun tegenstanders aanvoeren. Zoals de laatste tijd de afdruk van een voet, kennelijk een mensenvoet, te midden van voetprenten van „voorwereldlijke” dinosauri, reuzenhagedissen, vervaarlijke monsters.

De ene partij heeft velerlei methoden om hoge jaartallen voor de aarde en het leven daarop aannemelijk te ma-

ken. Met als basis het „actualiteitsbeginsel”. D.w.z. dat ze er van uitgaan, dat de processen en wetmatigheden, die we nu waarnemen, in vroeger eeuw net zo werkten. De andere denkers wijzen met de Bijbel in de hand op de zondvloed, die een onvoorstelbare uitwerking heeft gehad; zozeer, dat we daar rustig een diepe insnijding, een ingreep in de voormaals geldende processen en wetten, uit destilleren mogen.

Al zegt de Bijbel zelf daar niets over. Dat lezen we dan. En de plaatjes kunnen we soms voor de T.V. bewonderen. Maar een oordeel kunnen wij, gewone mensen, ons niet vormen, omdat we de draagwijdte van de argumenten niet kunnen overzien.

—o—

Maar op één punt kunnen we ons wel een oordeel vormen. De H. Schrift zegt duidelijk, dat onze Hemelse Vader de hand gehad heeft in het tot stand komen van de schepping. „Hij riep en het was er”. Hij zag, dat „alles zeer goed” was. Met die eerste groep, die alles uitvloeisel laat zijn van natuurlijke, toevallige gebeurtenissen, kunnen we dus niet meegaan. Wij geloven in God, den Vader, Schepper van hemel en aarde.

Daarmee is het standpunt van die mensen afgedaan! Ongerekend de buitensporige eisen, die hun denkbeeld stelt aan onze fantasie!

—o—

Moeten we dan het derde standpunt tot het onze maken? En van daaruit de constatering en conclusie's, die tot de verworpen hoge jaartallen leiden, allemaal voor „gezien” houden; ze van nul en generlei waarde achten?

Nu is voorzichtigheid geboden!

Galilei, terugwijkend voor de dreigende brandstapel, heeft teruggenomen, wat hij als zeker beweerde had: dat de aarde nl. om de zon draait en niet andersom. Dat mocht hij niet leren, omdat het tegen de Schrift in ging.

Tot kort vóór de bemande ruimtevaartuigen hield een mijnheer Dijkstra staande, dat de aarde plat was en géén bol. Een twintig jaar geleden stond zijn boekje: „En toch is de aarde plat!” nog in de étalages! Maar dat geloven de Creationisten ook niet meer. Dat „beroep” op de Bijbel is achterhaald, m.a.w. dat is een verkéerd beroep geweest. En toch spreekt de Bijbel wel in de trant der plattevlakkers!

Indertijd verscheen er een zeer „fundamentalistisch” boekje van Mevrouw

God de HERE met onze zonden bedroeven

Er zijn theologen die beweren, dat er bij God niet van affecten, d.i. van aandoeningen, gesproken kan worden. Wanneer de bijbel spreekt over het bedroeven, het vertoornen en tergen van de HERE, Hem smarten aandoen, dan zou dat maar bij manier van spreken zijn. Want — zo zegt de man van wetenschap — God wordt nooit door iets buiten Hem aangedaan. God past Zich in zijn spreken aan bij de mens, zoals een moeder zich in haar spreken aanpast bij het taaltje van haar kleine kinderen. Met een geleerd woord noemt men dit een anthropatische voorstelling. In werkelijkheid, feitelijk, wordt God niet bedroefd, vertoorned en getergd. Ik houd niet van zulke schools en wetenschappelijke redeneren en acht het een gevaar voor het godvruchtig leven bij het Woord Gods. Wie tot zijn kinderen zegt: je mag de HERE met je zonden niet bedroeven en smart aandoen, wat de bijbel

op tal van plaatsen ons voorhoudt, die zou dan iets uitspreken wat tegenover kinderen op pedagogische gronden nog wel te verdedigen zou zijn, maar tegenover mensen, die door de theologie de zaken wetenschappelijker en juist leerden zien, niet juist is. Iemand, die de mening op-pert, dat het niet mogelijk is om de HERE door zijn zonden verdriet aan te doen, ziet het toch eigenlijk dieper en juist dan die vader, die het Woord Gods eenvoudig spreken laat. Gelukkig de mens, die zijn bijbel niet behoeft te lezen door de bril van een scholastieke theologie. Die, als de Schrift spreekt van Gods blijdschap en droefheid, Gods vrolijkheid en verdriet, Gods voornemen en berouw, Gods toorn en verholgenheid, dat alles als werkelijkheid verstaat. Die een levende God als zijn HERE in de hemel heeft en geen theologische begrijs'god', waaraan menselijke aandoeningen worden toegekend, welke men niet werkelijk hoeft te nemen.

Natuurlijk mogen we van God niet aardse denken. De HERE is God en geen mens. Dat zullen we bij alles, wat Hij in zijn Woord ons zegt blijven bedenken. Maar dat houdt ook in, dat wij al wat de HERE van Zichzelf zegt, als heilige, onbegrijpelijke, goddelijke werkelijkheid moeten nemen.

B. Telder, Bilthoven

Ozinga over de schepping. Maar ze nam wel aan, dat de vierde scheppingsdag in Genesis 1 in feite géén adequate weergave was!

En daar zit het probleem.

—o—

Bij het bestuderen van de „natuur” constateert de onderzoeker bepaalde regelmatigheden, die een bepaalde tijd in beslag nemen. De omloop b.v. van de planeten. Die weten ze op de minuut af na te rekenen. En zo zijn er hele berekeningen gemaakt om naar aanleiding van conjunctie's van planeten achter de juiste geboortedatum van de Here Jezus te komen. En dat vinden we gewoon. Want we gaan er van uit, dat de planeten nog steeds hun zelfde omloop hebben.

Ja wel; maar de zondvloed op onze aarde?

In de Schrift staat niet, dat de HERE daarin zijn ordeningen voor zon en maan heeft veranderd. Vgl. Jer. 31:36. Ook over de aarde vinden we zulks niet. Die gedachte is een menselijke conclusie; óók een conclusie van menselijk denken.

Maar dan toch maar gebaseerd op een gegeven, dat aan de Schrift is ontleend!

Denk dan weer aan mijnheer Dijkstra! En wees voorzichtig. Zoals we dat altijd moeten zijn met ons Schriftgebruik. De ene theoloog zegt, dat de H.S. de dubbele predestinatie leert; de ander ontkent het. En dan zijn ze

nog op hún terrein! Het komt er op aan hoe we lezen.

—o—

Mag ik wijzen op het verschil in Genesis zelf? In hoofdstuk 2 geven de verzen 4b en volgende bepaald een ánder gezichtspunt op het scheppingsverloop als het eerste hoofdstuk met de zes dagen. In onze kring is wel een poging gedaan om dat verschil wég te exegetiseren; maar m.i. niet overtuigend. Dus komt de vraag op: is Gen. 1 nu werkelijk een „natuur”-getrouw verslag? Of is het misschien geschreven vanuit een geloofsgezichtspunt, zodat het motief het punt is, waar het op áán komt? Ordening van feiten is dan belangrijk om de boodschap duidelijk te maken. Dat zien we b.v. in het Evangelie van Johannes. En is ook anders niet ongewoon. Voorzichtig dus bij het verklaren van de Schrift; voorzichtig óók in ons oordeel over elkaar!

We geloven allemaal, dat de HERE heeft geschapen en Zijn wetten en verbond heeft gesteld. We geloven, dat de H. Schrift daarin niet misverstaan kan worden. Daar gaat het ook om. Dat we dan niet hetzelfde denken over de betekenis van Gen. 1 en 2 is niet zo erg. We zien in beide hoofdstukken, dat de mens een hoge positie kreeg: een weinig minder dan God was hij. Dat is de prediking.

—o—

(vervolg op pag. 4 - onderaan)

TWAALF DAGEN NA KERSTFEEST

Al in de middeleeuwen en eerder werd de kerkelijke kalender min of meer beleefd door het volk. Men „speelde” namelijk de heilshistorie in en rondom de kerk. De mysteriespelen, van huis uit ministeriespelen, waren, vooral in Frankrijk, belangrijker dan mis en sermoenen. Wij vinden hiervan nog iets terug in de passiespelen van Tegelen en Oberammergau. Ook in de Mattheus-Passion en andere muziekwerken, waarin de gelovigen een rol spelen.

Een oude overlevering zegt, dat het op 6 januari, twaalf dagen na Kerstfeest was, dat drie koningen uit het Oosten het kindeke Jezus kwamen eren. Ze brachten, zegt de Bijbel, geschenken: kostbaarheden als goud, wierook en mirre. Ze toonden met deze geschenken hun liefde en hun verering.

Welnu, een middeleeuws gezelschapsspel doet hier aan denken. Als een mysteriespel. Het is het lied van een meisje, dat zegt op de 12de dag na Kerstfeest van haar geliefde een massa wonderlijke en kostbare geschenken te hebben ontvangen. Het spel wordt door een groep van 12 personen gespeeld: het is deels een geheugenproef, deels ook een wonderlijke, duistere liturgie, vol raadsels, symbolen en misschien ook wel bezweringen. De tekst wordt door elk der spelenden aangevuld tot een „stapelvers”; en na elke bijdrage moet de speler alle vorige bij-

dragen nauwkeurig herhalen. Wie zich vergist verbeurt een pand.

Verwonder u niet over de vreemde geschenken, die het meisje zegt te hebben ontvangen. Waren de geschenken van de Oosterse wijzen niet ook zeldzaamheden? En bevatten ze geen symboliek, die al in Jesaja en in Psalm 72 waren gegeven? Over de hoeveelheid van de geschenken spreken we aan het slot nog. Eerst het gedicht.

Op de twaalfde dag na Kerstfeest
zond mijn trouwe geliefde mij:

twaalf springende heren,
elf dansende dames,
tien spelende pijpers,
negen slaande trommelaars,
acht melkmeisjes,
zeven zwemmende zwanen,
zes eierleggende ganzen,
vijf gouden ringen,
vier zwarte kraaien,
drie Franse kippen,
twee tortelduiven
en een patrijs in een pereboom.

o—o

Stel u even voor. Nummer een opent het spel en verklaart: Op de twaalfde dag na Kerstfeest zond mijn trouwe geliefde mij twee tortelduiven. Daarop zegt het hele gezelschap het refrein: en een patrijs in en pereboom. Dan komt speler nummer twee en declameert: Op de twaalfde dag na Kerstfeest zond mijn trouwe geliefde mij 3 Franse kippen. Samenvattend somt hij op: drie Franse kippen, twee tortelduiven... en het gezelschap valt in: en een patrijs in een pereboom. Nu nummer drie met zijn bijdrage en opsomming en het gezamenlijk refrein. U ziet er tekening in komen?

Dat zag de tekenaar van een bijzondere serie Britse postzegels ook. Die tekende het hele vers op een reeks postzegels, die voor verzamelaars enorme waarde zullen krijgen. Elk zegel heeft — behalve natuurlijk het portret van Queen Elisabeth II in haar zilveren jubileumjaar! — een deel van het vers; alleen in plaatjes, zonder enige tekst. U vindt het versje als u de serie compleet hebt. De zegels kunnen in beperkte mate worden gekocht, op 12 couverts geplakt, welke op het verre Christmas-Isle worden afgestempeld; en wel zo, dat op elke dag tussen 25-12-77 en 6-1-78 een stempel wordt gegeven. Daarna komen de couverts terug bij de afzender. Laat hij plezier hebben in het winstje dat

Vervolg van pag. 3

CREATIONISTEN

Merkwaardig is, dat prof. Zuidema deze materie ook ergens raakt. In Gereformeerd Theologisch Tijdschrift heeft hij al in 1962 een artikel geschreven, dat U als no. 16 terug kunt vinden in de verzamelbundel „Communication and Confrontation”. Hij bespreekt daar de opvattingen van Karl Barth over de schepping. Hij oefent daar scherpe kritiek op; op die Christosophie, zoals hij Barth's leer noemt. Maar in het slot van het stuk wijst hij er op, dat Barth in wat hij zegt over Gen. 1 en 2 — en Barth spreekt dan van: sages! — als het er op aankomt even „fundamentalistisch” is als de fundamentalisten, die hij zo verfoeide!

Daarom is, wat Barth zegt over Gen. 1 en 2 als sage, naar de mening van prof. Zuidema, des te méér overweging waard. (pg. 326 a.w.).

Zuidema was een man wiens orthodoxie niet werd betwijfeld! Ook niet na dit artikel. Dat leert ons: we moeten de Schrift lezen naar haar aard; moeten ook de onderdelen lezen en duiden naar hun aard.

Het verschil tussen hoofdstuk 1 en 2 behoeft ons voor voorbarige conclusie's omtrent elkaar.

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Gejammer

Geen wonder dat de mensen in die omstandigheden jammeren. Het gejammer van Jeruzalem stijgt omhoog (14:2). We mogen dat jammeren letterlijk nemen en denken aan het huilen en dremen van kinderen die honger en dorst hebben. Ook de moeders huilen, omdat ze niet in staat zijn hun kinderen te geven wat ze zo dringend nodig hebben. Maar onder het gejammer valt ook het mopperen en klagen van de steeds duurder wordende levensmiddelen. En ook de opstandigheid en de wanhoop waaraan ze tegenover elkaar lucht geven. En ook het roepen tot God. Want dat laatste gebeurde ook weer. De bewoners van Jeruzalem baden weer tot Jahweh met belijdenis van schuld. Hoor hen roepen: Jahweh, al getuigen onze ongerechtigheden tegen ons, treedt op om uws Naams wil. Want vele zijn onze zonden. Tegen U hebben wij gezondigd. Gij, Hoop van Israël, Redder in tijd van

nood, waarom zoudt Gij als een vreemdeling in het land, als een reiziger die alleen maar even zijn intrek neemt om te overnachten, maar die niet geïnteresseerd is in wat er aan de hand is? Waarom zoudt Gij zijn als een verslagen man, als een soldaat die niet meer kan helpen? Gij zijt toch in ons midden, Jahweh! Uw Naam is toch over ons uitgeroepen! Laat ons niet aan ons lot over! (14:7-9).

Zo werd er weer gebeden in Juda en Jeruzalem.

Nood leert bidden

We moeten zonder meer zeggen: het is een klassiek gebed. Het beantwoordt aan de bijbelse normen. Het is vooral prachtig, dat men zo royaal zijn schuld belijdt. Het is ook prachtig dat er een beroep gedaan wordt op Gods naam. Zo bad Mozes ook: doe het terwille van uw naam, van Uzelf. Het gaat toch om úw volk. U hebt toch zelf uw naam aan hen verbonden (Ex. 32:1-13; 33:13; Num. 14:13-19).

Het gebed van de bewoners van Juda en Jeruzalem is zonder meer een prachtig gebed. Er valt niets op aan te merken. De noodsituatie had het hen weer leren bidden, zoals dat in het verleden al zo vaak gebeurd was. In hun ellende en verdrukking riepen de Israë-

lieten weer tot de HERE. Dan hoorde Hij hen en verlost hen (zie b.v. Richt. 10:10-16). Zo roepen ze ook nu weer.

Maar dat niet alleen. Ze doen nog meer. Ze vasten ook en brengen brandoffers en spijsoffers (14:12). Dat was geen geringe zaak. In een situatie waarin het voedsel zo kostbaar en schaars was, sparen ze het nog uit hun eigen mond en uit die van hun kinderen en brengen ze nog spijsoffers aan Jahweh.

Dat was toch wel een duidelijk bewijs, dat ze het echt menen. Nu móet de HERE toch wel luisteren. Nu kán Hij hen toch niet aan hun lot overlaten. Want zo is de HERE toch. Al heb je het nog zo bont gemaakt, Hij luistert naar je en helpt je als je bij Hem komt en je schuld belijdt. Want Hij is een graag vergevend God. Zo tekent Hij zichzelf toch in de Schrift?

Ja, dat is waar. Maar toch luistert Jahweh ditmaal niet naar zijn volk. Ik heb geen behagen in hen en luister niet naar hun geroep (14:10). En tot Jeremia zegt Hij: bidt niet voor dit volk ten goede (14:11).

Hoe zit dat?

Is Jahweh dan geen God van zijn woord? Is Hij dan een onberekenbare God? Want het volk is toch tot erkenning van schuld geko-

hij ziet zitten; maar laten wij eens plezier hebben in dit religieuze gezelschapsspel.

Waar hebt u ook eerder iets gelezen over eeuwen-oude Britse versjes? O ja, dat was in dat huivering-wekkende boek „1948” van George Orwell. Daar werden rijmpjes over London's klokken opgehaald uit een ver verleden. Het gaf kinderlijke vreugde, die vergeten kinderversjes op te zeggen. Maar alle versjes hadden, bleek achteraf, een dubbele bodem. En het slot was, dat beide geliefden aan hun oude versjes werden opgehangen.

Nu hoeft u bij dit mysteriespel niet direct aan het ergste te denken. Integendeel. De dingen die er het meest uitspringen zijn: liefde en liefdesgeschenken in grote omvang en exotische aard. Het vers is weliswaar geen kerstverhaal, maar was tot eind vorige eeuw in Engeland het meest geliefde gezelschapsvers, dat op visites in de 12 avonden na Kerstfeest werd gespeeld. En het zenden van brieven naar een ver eiland — laat dat nog Kersteiland heten ook — en van daar gestempeld laten terugkomen — wel, het hoort thuis bij de exotische giften.

o—o

Sla het refrein van de patrijs even over en begin bij de twee tortelduiven. Wat zou daar mee bedoeld zijn? Weet u wat anders dan twee geliefden? — De drie Franse kippen zetten ons al voor een raadsel. Het lied moet in de 12de en 13de eeuw door minstrelen uit Frankrijk naar Groot Brittannië zijn overgebracht. Er was sedert Willem de Veroveraar veel verkeer over het Kanaal: de sterke Franse invloeden in de Engelse taal wijzen het uit. Zo gingen ongetwijfeld de minstrelen uit Frankrijk naar het land van de Darden overzee. Beide groepen zangers wa-

ren gewoon historie en heden zingende te verhalen, van hof tot hof. Ze waren de kranten en de politieke commentators van hun tijd. Hebben zij de idee van Franse hoenders geïmporteerd? En waarom drie? Denkt u ook aan de Drie Troubadours? Aan de Drie Schuimtamboers zagezegd? Aan de Trois Mousquetaires? De Drie Koningen?

De vier kraaien heten in het Engels Four colly birds. Gedacht mag ook worden, zegt een handboek, aan coloured birds, gekleurde vogels. U mag ook denken aan calling birds, roepende vogels. Hoeveel versjes en balladen zijn er niet op de klank af misverstaan en verbasterd? — Kraaien zijn geen sympathieke vogels: psalm 79 zet ze tussen gieren en raven. Niet best, als u begrijpt wat ik bedoel. En dan vijf gouden ringen. U denkt aan eksters, kraaiachtige, diefstichtige vogels. Waar blijven die ringen? Kan ze aan iedere vinger een krijgen — of gaan ze naar de knoppen? — en wat is trouwens een vogel helemaal? Een zwerfvogel? In iedere stad een andere schat? Een vrije vogel? Of een standvogel: die zijn geliefde trouw blijft? — Van die zes eierleggende ganzen is ook al geen goed woord te zeggen. Ze kijken over haar schouders, of alles goed gaat. Maar wie zorgt voor de eieren? Zullen er uit die eieren ganzekuijken komen? Ganzen kunnen zo dom zijn als een verliefd meisje. Als een melkmeisje. Melkmuiltje.

De slaande trommelaars — jawel! Daar komen de schutters. Drie schuimtamboers, die kwamen uit het Oosten, weet u nog? Daar komt wat mannelijkheid aan te pas; daar vliegen de meisjes voor naar de ramen. Vliegende vaandels en slaande trommen, daar willen de vrouwen wel van weten.

De spelende pijpers — ook al dingen die een andere

beduidenis hebben; maar dat gaat buiten het kader van dit goede blad. De elf dansende dames in haar crinolines zijn wel bekoorlijk maar a priori verwerpelijk. En als er 12 elegante heren aan te pas komen is er één overscharig en daar heb je de poppen aan het dansen: moord en doodslag.

o—o

Nog even het refrein bezien. „En een patrijs in een pereboom”. Wat gek. Kent u dat oud-Hollandse lied „Den uyl die in den peerboom zat”? Geen braaf vers. Want boven dien uyl daar zat eenen kat. En toen ging het mis: „’t is jammer dat hie sterven moet”. De uil, symbool van wijsheid, is altijd voor onmaatschappelijk, kortzichtig en dom gehouden. En een die het daglicht schuwt. Misschien heeft hij die kat in den peerboom wel geknepen.

En waarom nu geen uyl maar een patrijs? Denkt u er eens over na — misschien komt u er wel uit. Ik momenteel niet, maar een mens kan niet alles weten. Het spel is interessant, niet? En vindt zijn oorsprong in het Evangelie, zijn verbastering in de middeleeuwen, zijn happy end onder de slaande drempel ten postkantore.

Toch nog een enkel detail en dan stoppen we. Als u optelt hoeveel geschenken het lieve ding beweert te hebben ontvangen, komt u op (1 x 12, 2 x 11, 3 x 10 enz.) 364 geschenken. Dat is voor elke dag van het jaar een. Behalve voor een dag. Op die dag geldt het grote geschenk: de trouwe liefde van haar verre vriend. Laten we het hopen.

men en belijdt zijn zonden toch tegenover Hem?

Dat valt niet te ontkennen. Maar het is de vraag wat daar bij het volk achter zit. Dat is de vraag waar het op aan komt.

In het verleden had de HERE altijd geluisterd, als het volk in de nood zo tot Hem bad. Dan had Hij het verlost. Maar telkens weer was gebleken, dat er toch geen waarachtige bekering had plaatsgevonden. Het bleek dat het volk niet echt in de HERE zelf geïnteresseerd was, maar alleen in zichzelf en in de verlossing uit de nood. Het ging hun niet om de HERE en om het dienen van Hem, maar om een goed leven. Ze wilden van hun ellende en narigheid af. En de beste methode om dat te bereiken — dat had de geschiedenis bewezen — was: schuld belijden en tot Jahweh roepen.

Zo riepen ze ook nu weer tot Jahweh. Dat was immers in het verleden altijd de beste methode geweest om uit de narigheid te komen. Het had helemaal niets te

maken met een verandering van hun hart en met een waarachtige innerlijke omkeer tot Jahweh.

En dan zegt Jahweh: daar heb Ik nu eindelijk eens genoeg van. In het verleden heb Ik telkens weer de hand over het hart gestreken, als ze tot Mij riepen. Maar elke keer weer bleek het geen waarachtige bekering te zijn. Zodra de druk en de ellende waren weggenomen, vergaten ze Mij ook weer en zwierven ze weer weg naar andere goden.

Dat heen en weer zwerven was hun lust- en hun leven, zegt de HERE (vs. 10). Ze hebben er wat afgesjouwd! En nu komen ze weer naar Mij toe. Maar Ik weet nu langzamerhand wat dat waard is. Daarom heb Ik nu geen behagen in hen en maak Ik nu door het zwaard en de honger en de pest een eind aan hen.

Niet meer bidden

En gij, Jeremia, bid ook niet meer voor hen om afwending van het oordeel (vs. 11). Zolang er geen sprake is van een werkelijke en waarachtige omkeer tot Mij, zolang er nog niet meer aan de hand is dan alleen maar het verlangen om van de ellende verlost te worden, luister Ik niet.

In 15 : 1 wordt dat nog eens extra benadrukt: al stond Mozes met

Samuël voor Me om te pleiten voor afwending van het oordeel, dan zou Ik het nog niet doen en nog niets met dit volk te maken willen hebben. Weg met hen! Uit mijn ogen! Laat hen weggaan!

En als ze dan vragen: waarheen? zeg dan: wie bestemd is voor de dood naar de dood; wie bestemd is voor het zwaard naar het zwaard; wie bestemd is voor de honger naar de honger en wie bestemd is voor de gevangenschap naar de gevangenschap (vs. 2).

Zo stond Israël ervoor. Ze kermde het uit. In hun nood riepen ze tot de HERE. Maar het was vergeefs. De deur van de hemel bleef gesloten.

Op een gegeven ogenblik is het geduld van de HERE op. Dat geldt ook nu nog. Het boek Openbaring eindigt met woorden die sterk aan Jer. 15 : 2 doen denken: wie onrecht doet, moet nog maar meer onrecht doen en wie vuil is, moet nog maar vuiler worden (Op. 22 : 11). Daar zit hetzelfde achter. De HERE gooit de remmen los, die zijn oordeel nog tegenhielden en binnen de perken hielden. Nu heb Ik het lang genoeg geprobeerd. Nu is het mooi geweest. Ik trek mijn handen van hen af. De droogte was voor Israël nog maar een begin. Zwaard en pest zouden volgen. Ook dat zijn oordelen die eveneens de honger in Openb. 6 genoemd worden.

Economische recessie

Vandaag beginnen ook wij iets van een droogte te voelen. Bronnen beginnen op te drogen. De economische recessie wordt steeds duidelijker. Wie de Schrift serieus neemt, zal moeten erkennen, dat daarin een stuk oordeel uitkomt van de HERE over een christenheid die zich op steeds grotere schaal van Hem heeft afgekeerd. En precies zoals destijds in Jeruzalem stijgt ook nu het gejammer op. Hoor de mensen eens klagen over de stijgende prijzen en de hogere belastingen. Ze klagen steen en been. Hoor ze te keer gaan en schelden op degenen die volgens hen verantwoordelijk zijn voor de achteruitgang.

Aan de andere kant hoor je ook klanken die zeggen: we moeten vasten. We moeten een nieuwe levensstijl aannemen. We moeten versoberen en offers brengen.

Maar als het daarbij blijft, is evenals bij Israël de droogte die we beginnen te voelen, het begin van het einde. De droogte in Juda hield wel een keer op. En dat zal ook met de economische teruggang wel zo zijn. Daar zal heus wel eens een eind aan komen. Maar als er geen waarachtige terugkeer tot de HERE komt, zijn er ook die andere oordelen van Openb. 6.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

Van dr B. Jongeling kreeg ik het volgende belangrijke artikel onder ogen. Graag geef ik het aan onze lezers door.

„Hoe komt het toch?”

Hoe komt het toch dat het zolang geduurd heeft eer er een kabinet tot stand gekomen is?

Dit is een vraag die menig Nederlander zich gedurende de laatste maanden gesteld heeft, en die ook wel eens min of meer officieel aan de orde is geweest: onlangs hoorde en zag ik dat de vraag gesteld werd aan de voorzitter van de Tweede Kamer, maar ook deze wist er geen antwoord op te geven.

Nu verbeeld ik mij geenszins op bevredigende wijze het probleem te kunnen oplossen: ik weet b.v. niet wat zich allemaal binnenskamers heeft afgespeeld in gesprekken tussen politici die bij de formatie betrokken waren, noch wat er allemaal gezegd is in de vergaderingen der fracties, partijraden en partijbesturen die er iets mee te maken hadden. Maar het is misschien toch wel mogelijk enigszins door te dringen tot de achtergronden. Na de invoering van de constitutionele monarchie in Nederland bij de grondwetswijziging van 1848 is het vele tientallen jaren zo geweest dat een kabinet aftrad wanneer er zulk een conflict met de Staten-Generaal uitgekomen was dat verdere samenwerking onmogelijk bleek. Het is immers zo dat in de constitutionele monarchie een wet niet tot stand kan komen dan in overleg met de Staten-Generaal. Wanneer zo'n conflict zich voordoet is er ook nog een andere uitweg: de regering kan de Kamer(s) ontbinden en nieuwe verkiezingen uitschrijven. Ook dát is in de loop der historie wel eens gebeurd. Maar meestal denkt men in zo'n geval toch eerst aan af-

treden van het zittende kabinet. Langzamerhand is echter het gebruik ingeburgerd dat de zittende ministers bij nieuwe verkiezingen, dus normaliter na vier jaar, een ontslagaanvraag bij de Koningin indienden, en dat de Koningin hun dan verzocht de lopende zaken te behartigen tot een nieuw kabinet was samengesteld. Voor dit gebruik is wel iets te zeggen: de zittende ministers mogen beslissen niet de indruk wekken dat zij per se aan willen blijven. Aan de andere kant is er echter tegen dit systeem wel ernstig bezwaar. In de eerste plaats is er geen conflict met de Staten-Generaal. Er is dus niet gebleken dat verdere samenwerking onmogelijk is. In de tweede plaats wordt op deze manier afbreuk gedaan aan de tweehed regering-volksvertegenwoordiging. Die tweehed is geen tegenstelling, mag geen tegenstelling zijn: kabinet en volksvertegenwoordiging hebben elk hun eigen plaats en hun eigen verantwoordelijkheid in ons staatsbestel. Zij moeten met elkaar samenwerken en in die samenwerking het landsbelang behartigen, maar zij hebben elk hun eigen plaats. Dat de

Koningin bij de aanwijzing van een formateur sterk rekening zal houden met de samenstelling van de volksvertegenwoordiging, en dat zij de formateur opdraagt zulk een kabinet te vormen dat erop rekenen mag voldoende steun in de volksvertegenwoordiging te vinden, is in ons staatsbestel een passende zaak. Maar dat neemt niet weg dat de tweehed regering-volksvertegenwoordiging blijft. Daaraan wordt m.i. afbreuk gedaan wanneer telkens na gehouden verkiezingen een nieuw kabinet gevormd wordt. Hierdoor wordt immers in de hand gewerkt de gedachte dat het kabinet het volk vertegenwoordigt. Men kan dan ook herhaaldelijk lezen dat de heer X minister van dit of dat is *voor deze of die partij*. Het is al onjuist wanneer men van een Kamerlid zegt: hij zit in de Kamer *voor* de PvdA of *voor* het CDA etc. Elk Kamerlid heeft immers de roeping voor zijn deel representant te zijn van het Nederlandse volk. Dat er dan, al naar gelang het uitgangspunt, verschil van inzicht zal bestaan over wat het landsbelang is, is bij de veelkleurigheid der bevol-

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

JEUGD EN SEKSUALITEIT

(8)

Over homofilie

De Duitse televisie bracht op 8 november jl. een film op het scherm naar het boek van Alexander Ziegler „Die Konsequenz” (Het gevolg). Er zijn in dit boek twee hoofdpersonen: een homofiele jongen van 16 jaar en een oudere man. De film laat de jongen zien in allerlei situaties. We zien hem in gesprek met zijn ouders die hem niet begrijpen en zijn homofiel-zijn niet willen aanvaarden. Als de jongen in een inrichting wordt geplaatst heeft hij een gesprek met de directeur die hem er op wijst dat hij de groep niet moet bederven maar het daarbij laat. In deze inrichting gaat zijn persoonlijkheid door de mangel. Hij weet te ontsnappen en weer in contact te komen met de oudere man die hem op een verstandige manier tegemoet treedt. De jongen verkeert jaren achtereens in een geestelijke crisis die hem tenslotte brengt tot een wanhoopsdaad: poging tot zelfmoord.

Ik geloof dat het goed is dat de problematiek van het homofiel-zijn wat meer onder de aandacht komt. Want homofielen komen niet alleen voor in films; ze zitten zondags ook in de kerk. En ook dáár — de plaats waarvan we zingen dat er rust ge-

schonken wordt — zijn en blijven ze meestal de „onbegrepenen”. Ook in het midden van Gods gemeente lopen homofielen kans om uitgelachen te worden, lopen ze de kans om benaderd te worden met allerlei cliché-uitspraken die hen slechts van de wal in de sloot kunnen helpen. Adviezen als „je moet er mee leren leven” of „je moet maar veel bidden” zijn wel goed bedoeld, maar geven er nog op geen enkele manier blijk van dat ook echt getracht is iets te verstaan van de leefsituatie van de homofiel. Een gesprek met homofielen, een gesprek over homofilie, kan slechts zin hebben als werkelijk serieus wordt getracht om naast hem of haar te gaan staan. Als de Here Jezus raad weet met alle mensen, zou het dan geen tijd worden dat ook kerkmensen raad gaan weten met homofielen. Dat betekent niet dat ze dan het juiste antwoord altijd weten, het kan betekenen dat ze minder antwoorden weten dan vroeger. Het betekent in ieder geval wel, dat we als zondige mensen de naaste willen zijn van die homofiele naaste.

—o—

Ik wil deze keer laten volgen gedeelten uit een brief van een homofiele jongen:

„Hoewel ik het ontzettend moeilijk vind om erover te praten, schrijf ik toch. Ik ben er nml. één, en ik ben (of beter gezegd was) een christen. Op mijn 12e jaar begon ik jongens al veel leuker te vinden dan meisjes, hoewel mijn contacten mijn leven lang vooral met meisjes beter waren als met jongens. Ik had meer vriendinnen dan vrienden. En meestal als ik onder jongens ben, dan ben ik ontzettend verlegen.

Een goed jaar geleden ging ik naar het slotconcert van New Hope in

Rotterdam. Daar, op het Zuidplein, liepen veel donkere jongens, Surinamers en Molukkers. Nou, ik werd me toen toch verliefd op een jongen. Ik raakte in een soort trance, en mijn hart sloeg op hol. Ik voelde me doodongelukkig, en dacht: waarom overkomt mij dit nou? Ik wil helemaal geen homofiel zijn. Maar ik zal je in het kort eerst wat van mijn leven vertellen. Op de lagere school had ik veel seksuele relaties met jongens, we gingen dan het bos in. Zulke ideeën kwamen niet van mij, want daar was ik veel te verlegen voor. Mijn vrienden verzonnen meestal zo iets. Als ik bij mijn neefje logeerde, had ik ook vaak seksueel contact met hem. Door hem werd ik voorgelicht op allerlei gebied.

Toen ik 12 jaar was gingen mijn ouders scheiden (mijn neefje heb ik sindsdien ook niet meer gezien). Ik werd thuis lastig en mijn moeder kon me niet meer aan. Ik heb toen voor een klein poosje in een pleeggezin gezeten, daarna was ik weer thuis maar dat ging nóg niet. Toen ben ik naar een internaat gegaan (toen was ik ook christen geworden). Ik was nl. in ... geweest in een kamp. Later ging ik naar de koffiebar. Een jongen van 26 jaar had daar de leiding, zijn ouders hoorden dat ik in een internaat zat en ze wilden me graag in huis nemen. Dat is ook gebeurd.

Vorig jaar zomer tijdens een tent-campagne van onze koffiebar heb ik aan mijn pleegbroer (die de leiding had over de koffiebar) verteld dat ik homofiel ben. Hij raadde me aan er met zijn ouders over te praten. Nou, daar heb ik het ontzettend moeilijk mee gehad en ik heb er nooit met ze over gepraat. Ik begon me te verharderen. Mijn pleegbroer heeft nog wel eens geprobeerd met me te praten, maar ik zei dat het toch geen zin

meer had en dat hij me beter met rust kon laten.

o—o

Het boek „Ik ben niet meer zo” heb ik een poosje terug gelezen, maar alles wat er instond wist ik al. Alleen zijn seksuele relaties met anderen spraken me erg aan. Ik heb sinds ik op de middelbare school zit geen relaties met andere jongens.

o—o

Als ik een gesprek heb gehad met die jongen die ik zo leuk vind, ben ik thuis niet om te genieten. Want ik wil geen homofiel zijn, ik wil een meisje hebben en ik wil trouwen. Maar je kunt natuurlijk geen meisje nemen als je niet eens verliefd op haar bent. Ik ben bijna 18 jaar...

Bij ons in de koffiebar moeten ze altijd ontzettend lachen wanneer er over homofilie gesproken wordt, en daar ben ik wel van geschrokken. Als ze het van mij zouden weten, dan zouden ze vast er achter mijn rug ook om lachen. Gelukkig heb ik totaal geen contacten met andere homofiele jongens. Dat schrijf ik nu wel, maar als ik eerlijk ben dan verlang ik er toch dikwijls naar.

Waarom ben ik zo? Mijn geloof zakt weg in het moeras...

Wie nu meent meteen een antwoord-brief aan deze jongen te kunnen schrijven kan het beste maar heel lang wachten met dat antwoord te schrijven.

Tijdens de bijbelstudieweekends waar we over seksualiteit spraken, heb ik de vraag gesteld: „Heb je al eens voor homofielen gebeden?” Met dat gebed moesten we maar eens beginnen. Om daarna aan het werk te gaan op een geestelijke manier.

king vanzelfsprekend. Maar elk Kamerlid behoort zich ervan bewust te zijn dat hij *volksvertegenwoordiger* is en niet *groepsvertegenwoordiger*.

Veel meer onjuist is het echter wanneer men van een *minister* zegt dat hij zijn zetel bezet *voor deze of die partij*. Hij staat in de tweedheid regering-volksvertegenwoordiging aan de kant van de regering. Ik herhaal hier met nadruk: de tweedheid is geen tegenstelling, mág geen tegenstelling zijn.

Enige tijd geleden, toen de heren Verdam en Vrolijk als informateurs bezig waren, hoorde ik bij een nieuwsuitzending of een actualiteitenrubriek — ik weet niet meer wat het was —, dat de eerste commissaris der Koningin is in Utrecht *voor het CDA* en de tweede die functie bekleedt in Zuid-Holland *voor de PvdA*. Dat is totaal verkeerd uitgedrukt.

Maar het kwaad zit m.i. dieper dan alleen maar in de manier van zeggen. Er ligt een *beschouwing* aan ten grondslag, ook al is men zich daarvan vaak niet bewust. En ongemerkt dringt met de onjuiste manier van zeggen de onjuiste beschouwing bij ons binnen. Men vindt het allemaal al heel gewoon. Welnu, de onjuiste beschouwing dat de regering in de grond van de zaak een soort volksvertegenwoordiging is heeft er langzamerhand toe geleid dat bij elke verkiezing het zittende kabinet aftreedt en een nieuw kabinet optreedt, heeft er ook toe geleid dat er stemmen opgaan die zeggen: de kabinetsformateur moet door het volk gekozen worden.

Het zittende kabinet had niet behoeven af te treden, had niet demissionair behoeven te worden. Het had gewoon verder kunnen gaan met de vervulling van zijn taak totdat er eventueel een onoverkomelijk conflict met de volksvertegenwoordiging gekomen was. In verschillende uitzendingen heeft men kunnen horen dat men in de kringen der „confessionele partijen”, nu saamgebundeld in het CDA, vier jaar geleden bij de samenstelling van het kabinet al gerekend heeft met de formatie van 1977 en gehoopt heeft op méér ministers uit CDA-kring. Maar dat is een totaal onjuiste gedachtengang. Evenzeer onjuist is de houding van de PvdA in de nu al zo lang slepende formatie: er was een winst van, ik meen, 10 zetels in de Tweede Kamer; welnu, dan had déze partij toch recht op een fikse meerderheid in het te formeren kabinet! Maar het kabinet is geen volksvertegenwoordiging, laat staan een partijenvertegenwoordiging.

De onderhandelingen over een regeerakkoord en over de verdeling van de ministersposten vertonen eenzelfde beeld. Natuurlijk moeten er, wanneer mensen uit — niet: voor — verschillende politieke groeperingen in een kabinet moeten samenwerken, zekere afspraken gemaakt worden, opdat de samenwerking niet bij voorbaat al onmogelijk gemaakt wordt. En natuurlijk moet er gepraat worden over de bezetting van de posten. Ik ben echt niet jaloers op de mensen die in deze dingen een vooraanstaande plaats innemen. Maar zoals het nu gegaan is:

heten mag, touwtrekkerij over de bezetting van de zetels zowel van de afspraken tot in vergaande details, ruggespraak met fracties, partijraden en partijbesturen of hoe dat allemaal kant van de PvdA als van de kant van het CDA — alles met elkaar een diep beschamend schouwspel —, dat leidt ertoe dat de regering geen regering meer is maar *mandataris van het volk*, en dat de volksvertegenwoordiging geen volksvertegenwoordiging meer is, waarmee overleg gepleegd wordt: het is immers allemaal al van te voren vastgelegd, en de leden van de Kamer die behoren tot deze en die partij zijn al gebonden: zij móeten wel stemmen voor de wetsontwerpen die ingediend worden. Er is immers een regeerakkoord tussen de partijen!...

Ik twijfel er niet aan dat de heren allemaal erg hun best doen, maar ik ben ervan overtuigd dat er wel eens wat bezinning mag wezen op de achtergronden. De door de heer Terlouw geopperde gedachte: laat de Koningin de ontslagaanvraag van de zittende ministers niet inwilligen, was m.i. nog niet zo gek. Misschien zou dat de impasse hebben kunnen doorbreken. Maar ik zou daaraan niet bij voorbaat de gedachte willen verbinden: over ongeveer een jaar nieuwe verkiezingen. Neen: eventueel nieuwe verkiezingen mogen er alleen komen wanneer een onoverkomelijk conflict zich voordoet.

Wat dr Jongeling in dit artikel zegt is voluit antirevolutionair.

Het is altijd verdedigd door Groen van Prinsterer, die volgens de ARP een staatsman is *die nagevolgd moet worden*.

Volgens de huidige bijna algemeen gangbare opvatting zijn ministers zo ongeveer „zetbazen” van de partijen! En de Kamerleden de knechtjes daarvan.

Ik herinner me dat dr Kuiper als voorzitter van de AR Partij eens een soort instructie wilde geven aan de AR-Kamerfractie. Maar de voorzitter er van — ik meen Voort van der Zijp, niet eens een staatsman van de eerste orde — reageerde daarop met zoiets als: „Daartoe hebt U het recht niet! Wij hebben als Kamerleden niets met U te maken! Wij zijn in de Kamer wel leden van de partij maar geen knechten van de partij, wij zijn *vertegenwoordigers van heel het volk*.”

Groen van Prinsterer zei eens het prachtige woord: Het parlement is het orgaan waardoor de regering het hart van het volk voelt kloppen. Fel verzette hij zich tegen Thorbecke die het parlement tot een soort Raad van State wilde maken die niets anders had te doen dan wetten goed- of afkeuren.

Als je de parlementaire debatten uit de grote parlementaire geschiedenis uit Groen's tijd volgt lees je telkens dat de Voorzitter van de Tweede Kamer Groen's rede onderbreekt met de opmerking dat hij buiten de orde is. Maar dan protesteert Groen heftig. In de Kamer moet bij de behandeling van alles wat ter sprake komt de *stem van het volk* ten gehore worden gebracht. De regering moet vóór alles

horen wat in het volk leeft over de levenskwesties van de natie.

En de grote kenner van het Staatsrecht, prof. Buys, heeft met het oog daarop eens gezegd dat niemand voor het aanzien van de Kamers der Staten-Generaal meer gedaan heeft dan juist Groen.”

Ik wil in dit verband ook nog iets anders opmerken. Namelijk dat er een wezenlijk verschil is tussen de *Volksvertegenwoordiging* en b.v. een *Gemeenteraad*.

Een Gemeenteraad is geen „gemeentevertegenwoordiging” maar een *regeringscollege*, een *overheid* over de gemeente. En het college van B. en W. is het dagelijks bestuur daarvan. De verhouding tussen Gemeenteraad en het college van B. en W. is daarom principieel anders dan die van Regering en volksvertegenwoordiging! Een college van B. en W. moet volgens ons staatkundig bestel een eerlijke *afspiegeling* zijn van de Gemeenteraad. En het is een *bederf* van het Staatsrecht als een partij die de absolute meerderheid in een Gemeenteraad heeft wethouders kiest die allen tot die partij behoren, zoals de PvdA b.v. in Groningen en in Rotterdam deed. Dat is „arrogantie van de macht”.

En een moreel bederf is het ook als een partij van haar leden die een regeringsfunctie bekleden of lid van de volksvertegenwoordiging werden vraagt dat ze een bepaald procent van hun honorarium dat zij als zodanig ontvangen zullen storten in de partijkas!

Maar — het revolutionaire bederf is in alle regionen van ons staatsbestel al ver doorgedrongen. Het woord van dr Jongeling is als de stem „van een roepende in de woestijn” — maar juist daarom te meer noodzakelijk.

boekbespreking

„Over en Weer”

schrijverscontact-boek met verhalen, gedichten, een essay, een hoorspel.

Er is in ons land een vereniging van christelijke schrijvers met de naam „Schrijverscontact”. Uitgeverij Kok heeft, in samenwerking met deze vereniging een boekje uitgegeven: *Over en Weer*. In de inleiding wordt o.a. gezegd: „Schrijverscontact is een groep van ongeveer zeventig auteurs die een zekere affiniteit met elkaar hebben. Deze is gebaseerd op hun geloof in Jezus Christus. Zij willen in hun leven, dus óók in hun schrijven, de geborgenheid bij Hem zoeken. Dat betekent: niet op de vlucht slaan, maar het avontuur tegemoet, in woord en daad. Dat betekent: de zinnen zetten op de hoop die in Hem is.”

Een eindje verder lees ik: „Kwaliteit moet er in elk geval zijn.” En daar ben ik het van harte mee eens; ook aan christelijke kunst moet die eis worden gesteld. Het is verheugend dat men dat bij de samenstelling van deze bundel ook

Aan onze abonnees

Binnenkort glijdt de acceptgirokaart ter voldoening van Uw abonnement over 1978 weer in Uw bus.

We hebben gemeend de prijs voor dit jaar tot f 39,— te moeten verhogen, om kostenstijgingen en onverwacht grote uitgaven het hoofd te kunnen bieden.

We hopen dat U hiervoor begrip heeft en zien Uw betaling graag spoedig tegemoet.

Het Bestuur

heeft willen doen, en ik meen dat men daarin ook behoorlijk is geslaagd. Met name tussen de opgenomen verhalen zitten enkele die de moeite van het meer dan één keer lezen waard zijn.

Het valt op dat de motieven van aftakeling, dood, eenzaamheid, ook bij deze christelijke auteurs zo veel aandacht krijgen, maar de toon is toch anders dan we bij veel moderne schrijvers gewend zijn. Ik geloof dat in onze kringen heel wat mensen dit boek graag zullen lezen; sommigen zullen misschien hier en daar wat te veel sentiment vinden, maar anderen zullen doordat zij „herkennen” ontroerd worden. Dat laatste is ook een aspect van kunst: zij wil ons niet onbewogen laten.

Die ontroering is te verwachten bij het verhaal van Marga Kool: Houtworm en luiers, waarin de tragiek van de ouderdom en het onvermijdelijke bejaardenhuis naar voren komt. Mijs inziens een goed, zuiver getekend verhaal. Ik acht het niet zinvol de verhalen stuk voor stuk na te gaan. Dat van J. W. Veerman: Eén bal, twee witte muizen, had wat mij betreft, wel buiten de bundel mogen blijven. Het doet mij aan Jan Wolkers denken, en dan met een christelijke saus erover. Het is het minst geslaagde, ook al doordat het taalgebruik, de woordkeuze en de stijl van een volwassen intellectueel niet geschikt zijn om de gevoelens en ervaringen van een tienjarige jongen weer te geven.

Hans Werkman heeft, behalve een (goed) verhaal, ook een bijdrage geleverd over eenzaamheid in de romans van B. Nijenhuis. Ik heb die met interesse gelezen: aanbevolen! De term „essay” is voor rekening van de samenstellers of de uitgever; vermoedelijk zou ook Werkman zelf hier liever van een „studie” of „opstel” spreken.

In hoeverre de poëzie zal aanspreken, kan ik moeilijk taxeren. Gedichten moeten langzaam, en méér dan drie keer gelezen worden; ik heb de neiging te zeggen: u moet ze proeven. Ik kan mij voorstellen dat uw smaak naar de gedichten van Inge Lievaart uitgaat, ik vind ze een beetje belegen.

„Over en Weer” is een boek dat u met een gerust hart kunt kopen. Als u het zelf uit hebt, kunt u het ook rustig uw kinderen laten lezen. Grijpt u dan de kans eens aan: er liggen goede mogelijkheden voor een gesprek. Het christelijke is er niet op gelegd, een gevaar dat christelijke auteurs altijd weer bedreigt en dat de kwaliteit ook altijd weer nadelig beïnvloedt. Van deze bundel durf ik te zeggen: aanbevolen!

ONTMOETINGS-DAG 1978

Op zaterdag 22 april 1978 zal er D.V. weer een Landelijke Ontmoetingsdag zijn, zoals vorig jaar in Dronten werd gehouden.

Ditmaal hopen wij elkander te ontmoeten in Zwolle in de grote IJsselhal.

Noteert U alvast deze datum?

kerknieuws

Beroepen te Kampen: Ds H. de Jong te Amsterdam.

Aangenomen naar Dronten: Ds H. J. van der Kwast te Amstelveen.

Dalfsen — De korrespondentie van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk (binnen verband) met die van de Gereformeerde Kerk (buiten verband) is afgesloten. In de laatste brief van binnenverbandse zijde heeft men geponeerd, dat men wat de recente kerkstrijd betreft niet uitgaat van de stelling: „Het doel heiligt de middelen”, maar dat men wel wil opmerken aan het adres van de buitenverbandse kerkeraad: „Als U die zorg om de Waarheid niet erkent, dan heeft het geen enkele zin, dat U en wij, zoals U voorstelt, samen gaan praten

over eventuele misslagen in kerkelijk (bedoeld zal zijn: in kerkrechtelijk) opzicht”. Men had, aldus de binnenverbandse kerkeraad, de broeders in Zwolle kunnen en moeten vasthouden door de weg te gaan, die art. 31 K.O. aangeeft, ook al had men wellicht daarmee zijn moeiten.

„Tenslotte: U doet het voorkomen alsof er voor herstel van de eenheid vrijwel uitsluitend in kerkrechtelijk opzicht ruimte dient te worden. Wij zijn van mening, dat wat door U in dat opzicht als puin wordt aangemerkt, binnen de kortste keren geen probleem meer zal opleveren wanneer U en wij op het punt van de binding aan de leer der waarheid elkaar weer goed verstaan en hervonden hebben.”

Ten antwoord schreef de Raad der Gereformeerde Kerk (buiten verband) het volgende:

„Hooggeachte Broeders, We zijn er zonder meer van overtuigd, dat het U in de achter ons liggende jaren ging om de Waarheid van de Here. Maar DAARMEE staat allerminst vast, dat U juist hebt gehandeld.

Broeders, uit de gevoerde correspondentie menen we nog steeds de conclusie te moeten trekken, dat het niet mogelijk is langs schriftelijke weg nader tot elkaar te komen. Indien dit juist is en U niet bereid blijkt tot een gesprek, anders dan op Uw voorwaarden, is het beter deze correspondentie thans te staken. Beide kerkeraden kunnen hun tijd dan beter gebruiken.”

Drukkerij „Steenbergen”

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Interkerkelijke jongeren vakantie-reizen

naar de Oostenrijkse boerderij.

Hollandse kost.

Door omstandigheden gaan wij dit jaar maar 3 reizen organiseren naar het prachtige Bregenzerwäld.

Door onze jarenlange ervaring zijn wij vlug volgeboekt, bel of schrijf per omgaande.

1 juli t.m. 12 juli 12 dagen

14 juli t.m. 25 juli 12 dagen

25 juli t.m. 5 aug. 12 dagen

Leiding: Heer J. Wijnsma en Mevr. T. Wijnsma.

Inlichtingen: Roptawei 3, Metslawier, telefoon 05192-293.

KONTAKTOEFENING MET DE CHR. GEREFORMEERDEN

Almelo/Nijverdal — Ds J. Jonkman, chr. geref. predikant te Almelo, schrijft in zijn rubriek: „Uit de gemeente” in het klassikaal kerkblad: „De Kerkklok” het volgende:

„Opnieuw heeft de kerkeraad een samenspreking gehad met de broeders van de kerkeraad van de Vrijgemaakte Kerk buiten verband in Nijverdal. Deze keer ging het over de wedergeboorte, de Heilige Geest en onze verantwoordelijkheid. Na een diepgaand gesprek bleken er geen wezenlijke verschillen te zijn inzake de belijdenis van deze belangrijke zaken. De samensprekingen over de toe-eigening des heils n.a.v. het gezamenlijke deputatenrapport zijn nu afgesloten. In maart D.V. zullen de samensprekingen worden voortgezet, waarbij nu de kerkrechtelijke zaken aan de orde zullen komen: vooral de funktionering van het

kerkverband naar zijn praktische en naar zijn principiële zijde. Moge Gods zegen in rijke mate rusten op deze samensprekingen.”

Met blijdschap berichten wij u, dat de HERE ons op 24 december 1977 opnieuw een dochter en zusje schonk.

Haar naam is:

Anne Christine

A. H. Reitsema
M. E. Reitsema-Keyes
Liesbeth
Henk
Ineke
Edith
Merrel Joan

Postbus 192,
Richmond, Natal, Zuid-Afrika

De Gereformeerde Sociale Akademie "de Vijverberg" te Ede

attendeert erop, dat er tot
15 februari 1978 gelegenheid is

**zich aan te melden als student(e)
voor dag- en part-time onderwijs
(kursus '78/'79)**

*
Er zijn drie studierichtingen:
o kultureel werk,
o maatschappelijk werk,
o inrichtingswerk,
waarvan de laatste start in augustus 1978.

*

VOOROPLEIDINGSEISEN:

dagopleiding: diploma V.W.O., H.A.V.O. of M.B.O.
part-time opleiding: diploma V.W.O., H.A.V.O., M.B.O. of
M.A.V.O. + cursus vooropleiding
Sociale Akademie.

Voor de part-time opleiding geldt een minimumleeftijd van 25 jaar (of 23 jaar als men reeds beroepsmatig werkzaam is).

*

*Allen die vanuit een christelijke visie een studie
voor het welzijnswerk willen beginnen, zijn van
harte welkom.*

AANMELDING: Postbus 8071, Ede, telefoon
(08380) 1.91.68.

**gereformeerde sociale akademie
de vijverberg te ede**

Redaktieleden:

Ir. A. W. Biersteker; Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo; Ds E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller, Riouwstraat 59, 1521 SC - Wormerveer
Tel. 075-282589.

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede, tel.
053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist,
tel. 03404 - 12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38, Leersum, tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.